

Poolse Crystal: Een Europese trekker

Een Poolse trekker alleen interessant voor Poolse boeren? Wie op een Crystal heeft gereden weet beter. Want hoewel de 161 eenvoudig is en zijn eigenaardigheden kent, bezit de trekker zeker potentie. Ook voor de akkerbouwers in de rest van Europa.

Tekst en foto's: Gertjan Zevenbergen

E ven leek het erop dat Nederland een importeur van het Poolse trekkermerk Crystal zou krijgen. Toch was dat uiteindelijk niet het geval. Kedo Machinehandel in Swifterbant bleef namelijk toch bij zijn vertrouwde Ursus, toen duidelijk werd dat die Poolse fabrikant trekkers zou blijven bouwen. Dat wil niet zeggen dat akkerbouwers die geïnteresseerd zijn in een Crystal nu zelf naar de fabriek van CAS in Polen moeten afreizen om zo'n trekker te kopen. Ze kunnen ook bij de Belgische importeur Walther Du Chau in Voorde terecht. Vooralsnog is hij degene die de trekkers van de Poolse trekkerbouwer in West-Europa aan de man mag brengen. Vanaf 1984 bouwde CAS vooral onderdelen Ursus. Maar vanaf 1995 bouwt het bedrijf zelf trekkers uit onderdelen die het toch al maakte voor Ursus en ZTS. Ondertussen voldoen de eerste Crystal-trekkers aan alle

emissie eisen en aan de eisen die de Belgische overheid stelt om op de openbare weg te mogen rijden. Zo ook de 161. De oranje-rode trekker ziet er op het eerste gezicht verbaasd westers uit. Een gestroomlijnde motorkap en moderne, door CAS zelfontworpen, cabine dragen daar aan bij. Toch verraden de Stomil-achterbanden en de grote goudkleurige letters die de naam spellen, Oost-Europese invloeden. Drie trapjes leiden je over de 260 liter grote brandstoftank naar de ruime cabine. Luxe hoeft je daar echter niet te verwachten. Het kunststof interieur is degelijk en dus goed schoon te houden, maar niet mooi. Het is jammer dat de luchtuitstroomopeningen in het dak van de cabine, die zijn aangesloten op de prima kachel, niet goed vast zitten. Het is geen groot euvel, je duwt ze zo weer terug in het dak nadat je ze er eerst uit hebt getrokken bij het verstellen van de lucht-

richting, maar het geeft geen goede eerste indruk.

▪ Draaicirkel

Alles wat je nodig hebt is er: een eenvoudige elektronische Bosch-hef die 5.200 kg kan tillen, drie net iets te dicht tegen elkaar geplaatste hydrauliekventielen, een kachel aan je rechterhand en een bijrijderszit in het spatbord aan de linkerkant. De hef is zelfs op het achterspatbord te bedienen. Na de start klinkt de dieselnor van de zescilinder ZTS motor met turbo die 115 kW (155 pk) levert. Toch is het geluidsniveau in de cabine laag. Overigens is de 161 van alle acht modellen die Crystal bouwt de zwaarste met een ZTS-motor. De vijf grotere modellen hebben een elektronisch aangestuurde Deutz-diesel. Diezelfde modellen zijn uitgerust met een ZF-achteras. Het model waar we een proefritje mee maakten, heeft daarentegen een ZTS-

Het eenvoudige bedieningsconsole aan de rechterkant met:

1. Elektronische hef
2. Bediening van de drie dubbelwerkende, hydraulische cilinders
3. Kachel

achteras. Ook de vooras doet Oost-Europees aan. Hij wordt namelijk links van het midden aangedreven, waardoor de draaicirkel iets groter is dan we van in het midden aangedreven trekkers gewend zijn.

▪ Vijftig km per uur

De transmissie, in dit geval een met vier versnellingen in twee groepen en een tweeklapspowershift wat zestien versnellingen vooruit acht achteruit oplevert, laat zich zwaar schakelen. Met beleid schakelen, is dan ook het advies. De versnellingen zijn gesynchroniseerd, de groepen niet, en de powershift, waarvan de hendel rechts onder het verstelbare stuur zit, geeft een fikse en voelbare snelheidssprong. De hendel is wat lastig bereikbaar als de voorwielaandrijving is ingeschakeld. Daarvoor moet je de hendel namelijk naar beneden duwen waardoor hij net buiten bereik van de handen komt. De analoge wijzer van de Ursus-klok in het dashboard tikt de 50 km/h net niet aan als de trekker op topsnelheid is. Voor wie die hoge snelheid niet nodig heeft, is er ook een 40 km versie leverbaar, net als een kruipbak waarmee de trekker op zijn traagst 300 meter per uur rijdt.

Lastig bereikbaar is ook de opmerkelijke hendel voor het gas. Hij zit rechts naast het dashboard dicht bij de voorruit. De hendel heeft een opvallende en wat ouderwets aandoende functie. Duw hem ver naar voren en de motor slaat af. Omdraaien van de sleutel krijgt de motor daarentegen niet stil.

▪ Goed zicht

Het zicht uit de cabine is prima tijdens het werk en op de weg. Naar voren in elk geval door de uitlaat die naast de cabine is gemonteerd, en naar achteren is zelfs de trekhaak zonder je in rare bochten te wringen nog goed te zien door de onderste achterruit.

Deze Crystal 160 heeft vier versnellingen in twee groepen (links). De versnellingen zitten in een vreemd omgekeerd schema dat even moet wennen tijdens het rijden. Op de vloer zit het differentieelslot. Naast de stoel een knop voor het inschakelen van de aftakas. Met de hendel rechts onder het stuur (rechts) zijn de powershifttrappen te schakelen. Naar voren is sneller, naar achteren is langzamer. Door de hendel naar beneden te duwen schakelt de vierwielaandrijving in.

Problematischer geeft het in werking stellen van de aftakas. Daarvoor moet je hendel links onder de luxe stoel stevig indrukken. Daarna kun je de knop op het dashboard indrukken waarna de aftakas draait. Dat doet hij maar met een snelheid: 540 toeren per minuut.

▪ Niet de goedkoopste

En dan de prijs. Deze Crystal 161 staat in standaarduitvoering bij Du Chau in de prijslijst voor 51.780 euro. Je krijgt er een gratis radio voor maar de trekker moet het wel met een

versnellingsbak met 12 versnellingen vooruit en zes achteruit doen. Een bak met 16 versnellingen vooruit en acht achteruit kost 3.665 euro meer. Wat de prijs van een nieuwe trekker op 55.445 euro brengt. Dat is 11.000 euro minder dan wat een New Holland TM155 moet kosten. Daarentegen is het 15.000 euro meer dan de aanschafprijs van een Belarus 1522. Wie een airco wil, moet bij de catalogusprijs 1.735 euro optellen en de frontheef met aftakas en hydrauliek komt op 2.558 euro. ■

Crystal-serie

De 161 is maar een van de acht modellen in de trekkerserie die Crystal bouwt. De kleinste heeft een vermogen van 74 kW (100 pk), de grootste 191 kW (260 pk). Dat model is technisch volledig op Europese leest geschoeid. Zo komen de motoren van Deutz en is zelfs voorasvering leverbaar.

Type	100	121	161	169	170	190	230	260
Vermogen kW (pk)	74 (100)	88 (120)	115 (155)	118 (160,5)	123 (167)	137 (186)	169 (230)	191 (260)
Motor	← 6 cilinder ZTS →			← 6 cilinder Deutz turbo →				
Hefvermogen kg	5.500	6.800	6.800	6.800	8.200	8.200	10.500	10.500

De bijrijdersstoel is in het spatbord verzonken. Hoewel het eenvoudig aandoet, is het comfort goed.

De vooras wordt links van het midden aangedreven, dat maakt de draaicirkel iets groter.